

STUDIUM PRZYPADKU

Miasto Poznań

Studium przypadku ewaluacji polityk klimatycznych miasta Poznania

Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności –
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich
na lata 2018–2030 PROO

1. Wprowadzenie:

Celem niniejszego studium przypadku jest opis rozwiązań, wypracowanych we współpracy doradców PTE i pracowników Wydziału Klimatu i Środowiska Urzędu Miasta Poznania, będących odpowiedzią na problemy ewaluacji polityk klimatycznych Poznania.

Poznań jest miastem wojewódzkim o populacji ponad 500 tys. mieszkańców. Organem wykonawczym miasta jest Prezydent, który realizuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Miasta Poznania. Podstawowymi komórkami organizacyjnymi Urzędu są wydziały i zespoły.

2. Opis problemu/wyzwania:

Poznań posiada „Plan Adaptacji Do Zmian Klimatu Miasta Poznania Do Roku 2030” (zwany dalej: Planem Adaptacji), przyjęty Uchwałą nr X/144/VIII/2019 Rady Miasta Poznania z dnia 16 kwietnia 2019 roku w sprawie przyjęcia Miejskiego Planu Adaptacji Do Zmian Klimatu dla Miasta Poznania. Dokument powstał w wyniku projektu „Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców (44MPA)”, na zlecenie Ministerstwa Środowiska (obecnie: Ministerstwa Klimatu i Środowiska).

Biorąc pod uwagę zapisy omawianego dokumentu wskazać należy przede wszystkim na następujące kwestie¹:

- Plan Adaptacji przygotowany został wieloetapowo przy współpracy Zespołu Miejskiego i Zespołu Ekspertów oraz z udziałem interesariuszy – przedstawiciele różnych grup i środowisk miejskich.
- Plan Adaptacji został opracowany w oparciu o system pojęciowy polityki adaptacyjnej – analizowano i oceniono wrażliwość miasta na zmiany klimatu oraz jego potencjał adaptacyjny, oceniono ryzyko związane ze zmianami klimatu. Zastosowana w ramach opracowania dokumentu analiza wielokryterialna oraz analiza kosztów i korzyści pozwoliła wskazać optymalny zbiór działań adaptacyjnych w odpowiedzi na zdiagnozowane zagrożenia związane ze zmianami klimatu.
- Plan Adaptacji traktować należy, jako narzędzie innowacyjnego i kreatywnego kształtowania miejskiej polityki ukierunkowanej na podnoszenie odporności miasta na zachodzące procesy w środowisku spowodowane zmianami klimatu.
- Plan Adaptacji jest spójny z dokumentami strategicznymi i operacyjnymi opracowanymi zarówno dla miasta, jak i dla województwa wielkopolskiego, stanowiąc ich niezbędne uzupełnienie w kontekście adaptacji oraz przygotowując miasto na spodziewane zmiany, właściwe reagowanie w sytuacjach kryzysowych i ograniczanie skutków zmian klimatu.
- Za wdrażanie Planu Adaptacji odpowiedzialny jest samorząd gminny we współpracy z interesariuszami – instytucjami i mieszkańcami. Skuteczne wdrażanie Planu wymaga dostosowania istniejących już mechanizmów i obowiązujących rozwiązań zarządzania do wymogów implementacji polityki adaptacyjnej. Wskazane jest rozwijanie współpracy z mieszkańcami Poznania oraz podmiotami polityki miejskiej – zarządcami infrastruktury, organizacjami społecznymi, przedsiębiorcami.

¹ W niniejszej części przywołano konkretne zapisy Planu Adaptacji określające kluczowe uwarunkowania dotyczące opracowania dokumentu i późniejszego wdrażania jego założeń.

Zgodnie z przyjętymi w dokumencie założeniami Plan Adaptacji powinien podlegać ewaluacji, której celem jest sprawdzenie, czy w wyniku podejmowanych działań powstały spodziewane rezultaty oraz czy przełożyły się one na realizację wyznaczonego celu nadrzędnego Planu Adaptacji. Dokument określa w sposób ogólny źródła informacji, które należy wykorzystać na potrzeby ewaluacji Planu Adaptacji (informacje pochodzące z monitoringu oraz dodatkowe badania ewaluacyjne i wskaźniki kontekstowe). Jednocześnie, w dokumencie przewidziano przygotowanie ewaluacji w trybie on-going (w trakcie wdrażania Planu Adaptacji) oraz ex-post (po zakończeniu wdrażania). Funkcję obu wariantów ewaluacji zdefiniowano w sposób następujący:

- **Ewaluacja on-going** – obiektywne przyjrzenie się dotychczasowym wynikom realizacji Planu Adaptacji i zweryfikowanie jego pierwotnych założeń;
- **Ewaluacja ex-post** – podsumowanie efektów realizacji Planu Adaptacji i dostarczenie wiedzy do na potrzeby podjęcia decyzji o aktualizacji Planu Adaptacji na kolejny okres planistyczny.

3. Cele współpracy:

Przedmiotem i celem współpracy były dwa zagadnienia:

- **Obszar I.** Doradztwo PTE dla Wydziału Klimatu i Środowiska Urzędu Miasta Poznania w zakresie dotyczącym określenia założeń metodycznych i problematyki ewaluacji on-going.
- **Obszar II.** Przygotowanie opinii eksperckiej i sformułowanie przez doradców PTE zaleceń dotyczących opracowanego przez Wydział Klimatu i Środowiska Urzędu Miasta Poznania dokumentu „Ewaluacja Planu Adaptacji do zmian klimatu Miasta Poznania do roku 2030”, który stanowi raport końcowy z ewaluacji on-going Planu Adaptacji.

Szczególnie istotnym elementem podjętej współpracy było zaopiniowanie raportu końcowego z ewaluacji on-going Planu Adaptacji (Obszar II). Wynika to z faktu, iż raport ten został przygotowany już po pierwszej fazie doradztwa (Obszar I), co umożliwiło wykorzystanie przez Wydział Klimatu i Środowiska Urzędu Miasta Poznania wstępnych uwag przekazanych przez doradców w odniesieniu założeń metodycznych i problematyki ewaluacji on-going. Jednocześnie, ze względu na fakt, iż Plan Adaptacji objęty będzie jeszcze ewaluacją ex-post, ewentualne wnioski i zalecenia przekazane przez doradców PTE będą mogły zostać wykorzystane właśnie na etapie ewaluacji podsumowującej (co ma swoje uzasadnienie m.in. w dużej skali podobieństwa pomiędzy ewaluacją on-going i ex-post Planu Adaptacji).

4. Ramowy plan działań:

Współpraca była prowadzona od maja do września 2023 r. w formie spotkań, przekazywania informacji i dokumentów, tworzenia przez doradców materiałów roboczych oraz nanoszenia uwag na dokumentach opracowywanych przez Wydział Klimatu i Środowiska Urzędu Miasta Poznania.

5. Rezultaty współpracy – Obszar I:

W ramach Obszaru I (Doradztwo PTE dla Wydziału Klimatu i Środowiska Urzędu Miasta Poznania w zakresie dotyczącym określenia założeń metodycznych i problematyki ewaluacji on-going) przeprowadzono całościową analizę i ocenę ekspercką. Ocena ekspercka została poprzedzona konsultacjami z Wydziałem Klimatu i Środowiska Urzędu Miasta Poznania, które dotyczyły dotychczasowych doświadczeń Urzędu w odniesieniu do takich kwestii jak: opracowanie Planu Adaptacji, prowadzenie działań monitoringowych, planowanie ewaluacji Planu Adaptacji, współpraca z różnymi kategoriami interesariuszy w zakresie monitoringu i ewaluacji Planu Adaptacji, oczekiwania

Urzędu wobec planowanych działań ewaluacyjnych, oczekiwania Urzędu wobec doradztwa realizowanego przez PTE.

Następnie przeprowadzono ocenę ekspercką całości, przekazanej przez Wydział Klimatu i Środowiska Urzędu Miasta Poznania, dokumentacji dotyczącej Planu Adaptacji (w tym dwóch opracowanych do tej pory raportów monitoringowych) pod kątem formułowania dalszych zaleceń odnoszących się do działań ewaluacyjnych. Poniżej przedstawiono najważniejsze uwagi i zalecenia sformułowane przez zespół doradczy PTE w ramach Obszaru I:

- **Kluczowa dla powodzenia procesu ewaluacji jest refleksja wewnątrzorganizacyjna na temat dostępności danych, które pozwolą wnioskować o realizacji poszczególnych wskaźników.** Brak tego rodzaju weryfikacji nie pozwala jednoznacznie stwierdzić, na ile zakres merytoryczny ewaluacji może być wyznaczony przez wskaźniki ujęte w Planie Adaptacji. Kwestia ta jest tym bardziej istotna, że ze strony różnych kategorii interesariuszy uczestniczących w konsultacjach wewnętrznych prowadzonych przez Wydział Klimatu i Środowiska Urzędu Miasta Poznania pojawiały się opinie, że część wskaźników określonych w Planie Adaptacji jest niemierzalna lub że katalog wskaźników jest zbyt rozbudowany.
- **Oba poddane ocenie raporty z monitoringu Planu Adaptacji zostały opracowane zgodnie z logiką „działań adaptacyjnych” (co jest zgodne z założeniami dot. monitoringu przyjętymi w Planie Adaptacji), ale abstrahują od celów strategicznych.** Z tego względu, ewentualne wykorzystanie wyników monitoringu na etapie ewaluacji wymagałoby kategoryzacji działań zewidencjonowanych w raportach monitoringowych (tj. ich przypisania do poszczególnych celów strategicznych). „Szkieletem” dla ewaluacji na pewno powinny być cele, ale „wsadem” merytorycznym powinny być działania, dlatego konieczne jest powiązanie obu tych elementów. Jest to też zalecenie na potrzeby kolejnych raportów monitoringowych, by poszczególne działania (organizacyjne, informacyjno-edukacyjne, techniczne) były wykazywane przez jednostki w odniesieniu do celów strategicznych Planu Adaptacji.
- **Ewaluacja, poza samą oceną realizacji celów strategicznych, powinna także zawierać komponent oceny systemu zarządzania Planem Adaptacji (obejmującego: opracowanie, konsultowanie, wdrażanie, monitorowanie Planu Adaptacji).**
- **Należy rozważyć, czy ewaluacja Planu Adaptacji powinna także obejmować ocenę wkładu Planu Adaptacji w realizację celów dokumentów strategicznych (krajowych oraz regionalnych / lokalnych), które zostały wskazane w Planie Adaptacji.**
- **W kontekście zapisów Planu Adaptacji należy jednoznacznie określić, czy ewaluacja powinna mieć charakter sektorowy, tj. odnosić się do sektorów wskazanych w Planie Adaptacji, jako szczególnie narażone na zmiany klimatyczne, tj.: zdrowie publiczne, gospodarka przestrzenna, gospodarka wodna oraz transport.**

W aspekcie metodologicznym planowanej ewaluacji Planu Adaptacji sformułowano dwa kluczowe zalecenia:

- **Przeprowadzenie analizy benchmarkingowej** dla określonej grupy referencyjnej miast określonej na podstawie podobnego potencjału miastu lub zbliżonej sytuacji wyjściowej w zakresie wrażliwości na zmiany klimatyczne i potencjału adaptacyjnego (na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych lub Systemu Monitorowania Usług Publicznych – zależnie od dostępności).

- **Poszerzenie listy interesariuszy Planu Adaptacji** (określonej w Załączniku nr 3 do Planu Adaptacji) o podmioty, które powinny uczestniczyć w procesie ewaluacji, tj. przede wszystkim: organizacje społeczne oraz jednostki naukowe i uczelnie wyższe (te podmioty przewijają się w treści Planu Adaptacji, jako potencjalni interesariusze, lecz faktyczna lista interesariuszy już ich nie obejmuje).

Dodatkowo, w ramach przeprowadzonego doradztwa określono trzy kamienie milowe / kluczowe elementy procesu ewaluacji Planu Adaptacji, (które traktować można, jako uniwersalną strukturę procesów ewaluacyjnych dotyczących analogicznych dokumentów):

- zweryfikowanie faktycznej dostępności / adekwatności wskaźników określonych w Planie Adaptacji,
- określenie katalogu pytań badawczych,
- określenie instrumentarium metodologicznego i sposobu organizacji badania (wraz z opracowaniem tabeli korelacji pytań badawczych z zaplanowanymi metodami / technikami badawczymi).

6. Rezultaty współpracy – Obszar II (wnioski i rekomendacje szczegółowe):

W ramach niniejszego obszaru przeprowadzono analizę i ocenę ekspercką dokumentu „Ewaluacja Planu Adaptacji Do Zmian Klimatu Miasta Poznania Do Roku 2030”. W rezultacie przeprowadzonej oceny sformułowano uwagi i zalecenia szczegółowe dotyczące tego dokumentu. **Choć zalecenia te dotyczą konkretnego opracowania, to jednocześnie traktować je należy, jako rekomendacje lub przykłady „dobrych praktyk” dla procesów ewaluacyjnych o charakterze analogicznym do ewaluacji, której poświęcone jest niniejsze opracowanie.**

Tabela 1. Wnioski i rekomendacje szczegółowe przygotowane na podstawie analizy i oceny eksperckiej dokumentu „Ewaluacja Planu Adaptacji Do Zmian Klimatu Miasta Poznania Do Roku 2030”

Wniosek	Rekomendacja
Ograniczona objętość streszczenia i brak lub niewielka ilość informacji o najważniejszych ustaleniach i zaleceniach.	Dobłą praktyką jest ustrukturyzowanie streszczenia w sposób odzwierciedlający strukturę zasadniczej części raportu. W tym przypadku byłoby to odwołanie do pięciu głównych rozdziałów merytorycznych: III-VII. Wydaje się przy tym, że streszczenie raportu końcowego powinno być bardziej rozbudowane.
W rozdziałach: „Tło i kontekst” oraz „Stosunek do priorytetów i potrzeb Miasta Poznania” mamy do czynienia ze wskazaniem punktów odniesienia dla Planu Adaptacji, którymi są dokumenty strategiczne poziomu lokalnego i wyższego.	W przypadku ewaluacji, gdzie określone dokumenty strategiczne stanowią istotny punkt odniesienia dobrą praktyką jest wskazanie w jakim stopniu / zakresie realizacja ewaluowanych działań przyczynia się do osiągnięcia celów określonych we wskazanych dokumentach kontekstowych.
Rozdział „Przejrzystość, spójność i realizm Planu Adaptacji (w tym wkład, produkty, wyniki i cele, użytkownicy i beneficjenci oraz perspektywy trwałości)” obejmuje właściwie tylko ocenę aktualności dokumentu. Brak jest wyników oceny dokonanej w oparciu o kryteria określone w tytule.	Celowe byłoby uzupełnienie niniejszej części o faktyczną ocenę Planu Adaptacji z uwzględnieniem wskazanych kryteriów.
Sposób oceny w ramach poszczególnych zagadnień podejmowanych w rozdziale:	Należałoby uzupełnić wyniki przeprowadzonej oceny o komentarz wskazujący jednoznacznie, na czym w

Wniosek	Rekomendacja
<p>„Przejrzystość, spójność i realizm Planu Adaptacji (w tym wkład, produkty, wyniki i cele, użytkownicy i beneficjenci oraz perspektywy trwałości)” dokonywany w oparciu o warianty oceny: „tak / częściowo / nie” jest przejrzysty i pozwala w sposób syntetyczny przedstawić wyniki oceny. Z drugiej jednak strony nie jest jasne: (a) na jakiej podstawie i kto dokonał oceny - czy jest to ocena ewaluatora wewnętrznego, czy jakichś kategorii interesariuszy, (b) na czym polega "częściowa" aktualność poszczególnych elementów - komentarz jest niekiedy bardzo lakoniczny (w przypadku komentarza "do weryfikacji" nie jest jasne, czy została przeprowadzona ocena aktualności i stwierdzono tutaj jakieś niezgodności, czy też chodzi tylko o sam postulat takiej weryfikacji; w tym drugim przypadku może to budzić wątpliwości, gdyż to właśnie w ramach ewaluacji powinna zostać zweryfikowana aktualność zapisów Planu Adaptacji) lub w ogóle go nie ma.</p>	<p>poszczególnych przypadkach polega "częściowa" aktualność Planu Adaptacji. Niezbędne jest też poprzedzenie niniejszej części informacją dotyczącą tego, na jakiej podstawie i przez kogo została dokonana ocena, której wyniki zostały zaprezentowane.</p>
<p>W części „Realizm i przejrzystość zewnętrznych relacji instytucjonalnych i w ramach instytucji” – wbrew tytułowi – nie ma elementu oceny realizmu i przejrzystości zewnętrznych relacji instytucjonalnych i w ramach instytucji. Mamy do czynienia jedynie z opisem tych relacji oraz kompetencji wymienionych jednostek.</p>	<p>Właściwym rozwiązaniem byłoby uzupełnienie niniejszej części o element oceny, która odnosiłaby się do kwestii realizmu i przejrzystości zewnętrznych relacji instytucjonalnych i w ramach instytucji.</p>
<p>Zgodnie z tytułem rozdziału: „Ocena wdrażania Planu Adaptacji na bazie dwóch raportów z jego wdrażania” powinna być w tej części przeprowadzona "ocena". Tymczasem, rozdział ten obejmuje przede wszystkim charakterystykę zrealizowanych działań, wytworzonych produktów, zawiązanych partnerstw, uruchomionych procesów współpracy, dotychczasowego postępu finansowego. Tak jak w przypadku raportów monitoringowych położenie nacisku na samą ewidencję działań jest dopuszczalne, tak w przypadku ewaluacji takie podejście jest niewystarczające.</p>	<p>Należałoby charakteryzowane działania i produkty powiązać z katalogiem celów strategicznych i działań adaptacyjnych przewidzianych w Planie Adaptacji. Tylko wtedy, wykorzystany materiał empiryczny będzie mógł faktycznie stanowić podstawę do oceny wdrażania Planu Adaptacji.</p>
<p>W części: „Podjęte działania i wytworzone produkty” przedstawiono wykaz zrealizowanych dotychczas działań przewidzianych w Planie Adaptacji. Wykaz ten jest syntezą informacji zawartych w dotychczasowych raportach z wdrażania Planu Adaptacji. Ta część niniejszego raportu ewaluacyjnego wydaje się być, obok części poświęconej postępowi w realizacji celów Planu Adaptacji, najważniejszym elementem ewaluacji. Tymczasem brakuje w tym miejscu</p>	<p>Z punktu widzenia poprawności przeprowadzenia procesu ewaluacji niezbędne jest poddanie ocenie podjętych działań i wytworzonych produktów, a nie tylko przeprowadzenie ich "inwentaryzacji". Ten drugi element zawarto już w raportach monitoringowych, natomiast ewaluacja powinna wnosić do prezentowanych danych jakąś "wartość dodaną". Z punktu widzenia logiki wnioskowania i celów ewaluacji przeprowadzona ocena powinna odnosić się do celów strategicznych i działań adaptacyjnych Planu Adaptacji, co ma o wiele większe znaczenie niż prezentacja podjętych działań i wytworzonych produktów w podziale na instytucje</p>

Wniosek	Rekomendacja
elementu oceny / komentarza dot. zrealizowanych działań.	/ jednostki, a jednocześnie czyniłoby analizę bardziej pogłębioną niż w przypadku odwołania się tylko do ogólnych kategorii działań (edukacyjne i informacyjne; organizacyjne; techniczne).
Na podstawie zawartości części: „Partnerstwa i procesy współpracy” nie sposób jest ocenić, w jaki sposób wymienione partnerstwa i procesy współpracy przyczyniają się do realizacji celów strategicznych i działań adaptacyjnych Planu Adaptacji.	Optymalnym podejściem w tym przypadku byłoby powiązanie wykazanych partnerstw i procesów współpracy z celami strategicznymi i działaniami adaptacyjnymi stanowiącymi kluczowy element Planu Adaptacji.
W części: „Postęp w realizacji celów Planu Adaptacji” przeprowadzona została ocena postępu w realizacji celów Planu Adaptacji. Ocena ta bazuje na wskaźnikach przewidzianych w Planie Adaptacji. Należy jednak podkreślić, że przewidziane wskaźniki są tylko narzędziem oceny, natomiast sama ocena powinna odnosić się do celów Planu Adaptacji.	Prezentacja postępu realizacji celów Planu Adaptacji powinna zostać przeprowadzona z wyraźnym wyodrębnieniem poszczególnych celów i wskazaniem – w oparciu o dane wskaźnikowe – z jakim stopniem realizacji celów mamy do czynienia w danym przypadku.
Kwestia trafnego doboru wskaźników ma znaczenie kluczowe dla właściwego pomiaru stopnia realizacji celów. Znalazło to odzwierciedlenie w analizowanym raporcie. Pozytywnie ocenić należy fakt, że w samym dokumencie zwrócono uwagę na problemy w trafności i ilości doboru wskaźników.	Wydaje się, że kwestia ta powinna znaleźć odzwierciedlenie także w części rekomendacyjnej raportu. Tymczasem w rekomendacjach pojawia się jedno zalecenie dot. wskaźników, ale odnosi się ono wręcz do poszerzenia katalogu wskaźników (w odniesieniu do Celu Strategicznego 1).
Analizując przewidziany do realizacji zakres działań składających się na Plan Adaptacji wydaje się, że część: „Główne czynniki wpływające na wyniki Planu Adaptacji” powinna być znacznie bardziej rozbudowana. Wydaje się, że ze względu na szeroki i różnorodny zakres Planu Adaptacji mamy do czynienia ze znacznie większą liczbą czynników wpływających na wyniki Planu Adaptacji niż te, które wskazano w raporcie.	Celowym wydaje się pogłębienie identyfikacji i analizy czynników wpływających na wyniki Planu Adaptacji. Wyniki tej analizy powinny także znaleźć swoje odzwierciedlenie w rekomendacjach, które powinny odnosić się do czynników o wpływie pozytywnym ("Jak zdyskontować pozytywny wpływ tych czynników?") i negatywnym ("Jak ograniczyć negatywny wpływ tych czynników?"). Istotną rolę w identyfikacji czynników wpływających na wyniki Planu Adaptacji powinni odegrać poszczególni interesariusze, co pozwoliłoby zmniejszyć ryzyko analizy tylko wybranych czynników (istotnych nie dla Planu Adaptacji, jako całości, ale dla poszczególnych kategorii interesariuszy).
Uwzględniając objętość całego dokumentu część: „Trwałość wyników wdrażania Planu Adaptacji” wydaje się relatywnie obszerna. Nie wynika to jednak z rozbudowanej i pogłębionej oceny trwałości wyników wdrażania Planu Adaptacji, lecz szczegółowego wykazu kompetencji poszczególnych jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta Poznania. Relacja pomiędzy opisanym zakresem kompetencji a trwałością wyników wdrażania Planu Adaptacji nie jest jasna i jednoznaczna.	Aktualna zawartość merytoryczna tej części raportu pozwala zidentyfikować jeden z czynników utrzymania trwałości wyników wdrażania Planu Adaptacji, jakim jest zobowiązanie jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta Poznania do realizacji określonego rodzaju zadań. Celowe wydaje się jednak uzupełnienie tej części o ocenę faktycznej lub antycypowanej trwałości wyników wdrażania Planu Adaptacji. Szczególnie będzie to istotne w przypadku ewaluacji ex-post, gdzie będzie możliwość pomiaru faktycznej trwałości, przynajmniej niektórych, wyników wdrażania Planu Adaptacji.
Sposób prezentacji wniosków i rekomendacji (część: „Wnioski i rekomendacje”) nie jest ujednolicony. Nie wszystkie rekomendacje zostały także precyzyjnie zoperacjonalizowane.	Z punktu widzenia użyteczności i przejrzystości prezentacji rekomendacji wskazane byłoby przedstawienie wniosków i rekomendacji w formie tabelarycznej uwzględniającej takie informacje jak: wniosek, rekomendacja, adresat rekomendacji, termin wdrożenia rekomendacji (oraz ew. oczekiwany rezultat wdrożenia rekomendacji). Usprawniłoby to proces wdrażania rekomendacji oraz

Wniosek	Rekomendacja
	późniejsze monitorowanie ich wdrażania.
W katalogu rekomendacji znalazła się rekomendacja dotycząca doboru wskaźników. Nie jest ona jednak spójna z wnioskami dotyczącymi tej kwestii wyrażonymi w treści raportu.	Należałoby uspoźnić treść wniosków i rekomendacji zamieszczonych w części rekomendacyjnej raportu z wnioskami i rekomendacjami z zasadniczej części raportu. Dobrą praktyką w tym kontekście jest umieszczanie w tabeli zawierającej wnioski i rekomendacje adnotacji o numerze strony raportu, gdzie znajduje się dany wniosek i przypisana do niego rekomendacja.

7. Rezultaty współpracy – Obszar II (wnioski i rekomendacje horyzontalne):

Analiza i ocena ekspercka dokumentu „Ewaluacja Planu Adaptacji Do Zmian Klimatu Miasta Poznania Do Roku 2030”, poza wnioskami i rekomendacjami szczegółowymi, pozwoliła także na sformułowanie wniosków i rekomendacji horyzontalnych. Ich bardziej generalny charakter sprawia, że cechuje je jeszcze większa użyteczność ogólna niż miało to miejsce w przypadku wniosków i rekomendacji szczegółowych. Natomiast z punktu widzenia Urzędu Miasta Poznania traktować je należy przede wszystkim, jako zalecenia odnoszące się do realizacji ewaluacji ex-post Planu Adaptacji.

Tabela 2. Wnioski i rekomendacje horyzontalne przygotowane na podstawie analizy i oceny eksperckiej dokumentu „Ewaluacja Planu Adaptacji Do Zmian Klimatu Miasta Poznania Do Roku 2030”

Wniosek	Rekomendacja
UWAGA: W przeprowadzonej ewaluacji odniesiono się w stopniu bardzo ograniczonym do celów Planu Adaptacji. Tymczasem ocena stopnia realizacji celów powinna być kluczowym elementem prowadzonej ewaluacji. W przeciwnym razie ewaluację będzie cechować ograniczona użyteczność w kontekście całościowej oceny wdrażania Planu Adaptacji.	W szczegółowych wnioskach i rekomendacjach wskazano, gdzie uzasadnione byłoby precyzyjne odniesienie do celów Planu Adaptacji. Generalnie jednak, cele strategiczne Planu Adaptacji i zaplanowane działania adaptacyjne powinny być głównym punktem odniesienia w prowadzonej ewaluacji.
W dokumencie nie ma informacji dot. metodologii i sposobu opracowania raportu końcowego. W związku z tym, nie do końca jasne jest, czy przedstawiane w raporcie opinie i wnioski stanowią rezultat działań badawczych (obejmujących zaangażowanie poszczególnych kategorii interesariuszy Planu Adaptacji), czy też mają one inną genezę. W konsekwencji, nie jest jasne, jak należy je traktować.	W raporcie z ewaluacji końcowej konieczne jest zawarcie jednoznacznej informacji o zastosowanej metodologii, wskazanie osób uczestniczących w ewaluacji, określenie sposobu, w jaki były gromadzone dane i prowadzone analizy.
Wydaje się, że na potrzeby raportu końcowego nie przeprowadzono żadnych dodatkowych badań, ocenę oparto gł. o dwa dotychczasowe raporty monitoringowe, ew. pozyskanie informacji z wybranych jednostek Urzędu Miasta Poznania.	Celowe wydaje się poszerzenie instrumentarium metodologicznego w przypadku ewaluacji końcowej. Z punktu widzenia zakresu podmiotowego i przedmiotowego Planu Adaptacji uzasadnione jest poszerzenie przede wszystkim zakresu podmiotowego ewaluacji o gł. interesariuszy (ale rozumianych szerzej niż w załączniku nr 3 do Planu Adaptacji, gdzie wskazano właściwie tylko jednostki miejskie, tymczasem grono interesariuszy na potrzeby ewaluacji powinno jeszcze obejmować m.in. organizacje społeczne, jednostki naukowe i uczelnie

Wniosek	Rekomendacja
	<p>wyższe). Dzięki temu zapewniony byłby przynajmniej minimalny poziom triangulacji metodologicznej, co zwiększyłoby rzetelność formułowanych wniosków.</p>
<p>Brak jest określonego w raporcie dokładnego zakresu przedmiotowego i podmiotowego ewaluacji, ogólnie określono cel ewaluacji, nie określono natomiast (a na pewno nie wskazano) pytań ewaluacyjnych i kryteriów ewaluacyjnych. W rezultacie trudno jest ocenić, czy udało się zrealizować założenia i cele badania ewaluacyjnego.</p>	<p>Na potrzeby ewaluacji końcowej wskazane byłoby zdefiniowanie katalogu pytań badawczych oraz określenie kryteriów ewaluacyjnych. Pozwoliłoby to odpowiednio zaplanować metodologię ewaluacji oraz ustrukturyzować raport ewaluacyjny, a także dokonać ewentualnej oceny samego procesu ewaluacyjnego.</p>
<p>Raport cechuje się ograniczoną użytecznością w kontekście szerokiego upowszechniania działań Urzędu Miasta Poznania w zakresie adaptacji do zmian klimatu.</p>	<p>Raport ewaluacyjny nie może być w całości podporządkowany kwestii ewentualnego upowszechniania wyników ewaluacji i np. upraszczany z tego powodu. Jednocześnie jednak – szczególnie, gdy ewaluacja dotyczy kwestii istotnych społecznie, jak w przypadku niniejszego raportu – celowe jest podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność raportu ewaluacyjnego dla odbiorcy spoza instytucji. Poza ewentualnym zwiększeniem atrakcyjności wizualnej celowe byłoby włączenie do raportu ewaluacyjnego wybranych studiów przypadku odnoszących się do działań adaptacyjnych (przynajmniej jedno studium przypadku na jeden cel strategiczny Planu Adaptacji). Przykładowe kryteria doboru przypadków do case studies to: innowacyjność, oddziaływanie na cele strategiczne Planu Adaptacji, efektywność realizowanych działań, skala włączenia różnych kategorii interesariuszy.</p>
<p>Ewaluacja nie uwzględnia perspektywy mieszkańców i mieszkank w kontekście oceny podejmowanych działań adaptacyjnych, czy sytuacji miasta w kwestii adaptacji do zmian klimatu.</p>	<p>Kwestia włączenia mieszkańców i mieszkank w proces ewaluacji wydaje się być warunkiem krytycznym kompleksowości i rzetelności procesu ewaluacji. Oczywiście, ze względów kosztowych i czasowych, różny może być sposób tego włączenia. W wariantie maksymalnym byłoby to badanie ankietowe, w wariantie racjonalnym finansowo - badanie jakościowe (w formie wywiadów indywidualnych lub grupowych z przedstawicielami wybranych grup mieszkańców istotnych z punktu widzenia działań adaptacyjnych). Zagadnienia podejmowane w takim badaniu mogą obejmować takie przykładowe kwestie jak: poziom wiedzy na temat podejmowanych działań adaptacyjnych, ocena podejmowanych działań adaptacyjnych i postawy wobec nich, oczekiwania wobec działań adaptacyjnych, postawy wobec zmian klimatu i gotowość do zmiany swoich zachowań w tym obszarze.</p>
<p>W ewaluacji brakuje elementów analizy porównawczej, która pozwoliłaby ocenić skuteczność działań adaptacyjnych dot. Poznania na tle innych polskich o zbliżonej wielkości i/lub sytuacji wyjściowej.</p>	<p>Wprowadzenie do ewaluacji końcowej komponentu analizy benchmarkingowej, która pozwoliłaby porównać sytuację Poznania z sytuacją innych ośrodków miejskich. Przedmiotem analiz porównawczych mogłyby być wskaźniki przewidziane w Planie Adaptacji lub zbliżone (w zależności od ich dostępności dla Poznania i ośrodków referencyjnych – użyteczne mogłyby być w tym przypadku dane dostępne w Banku Danych Lokalnych GUS lub Systemie Monitorowania Usług Publicznych).</p>

8. Dokumenty kluczowe, wykorzystywane na potrzeby przeprowadzonego doradztwa:

Dokumenty strategiczne:

- Strategia Rozwoju Miasta 2020+,
- Miejska Strategia Polityki Społecznej,
- Strategia Gospodarowania Wodami Opadowymi i Roztopowymi dla terenu Miasta Poznania.

Dokumenty programujące:

- Program ochrony środowiska dla Miasta Poznania na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 z prognozą oddziaływania na środowisko,
- Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego transportu Zbiorowego dla Miasta Poznania na lata 2014-2025,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania,
- Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru miasta Poznania,
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Poznania,
- Program ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10 oraz B(a)P dla strefy aglomeracja poznańska, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłu PM10,
- Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Poznania.

9. Zespół:

Doradcy z ramienia PTE:

- Magdalena Urbańska
- Michał Korczyński

Osoba do kontaktu z ramienia Urzędu Miasta Poznania:

Alicja Nowak
Kierownik Oddziału Ochrony Klimatu
Urząd Miasta Poznania
Wydział Klimatu i Środowiska
ul. Gronowa 22a
61-655 Poznań
tel. (61) 878 4053
ksr@um.poznan.pl

